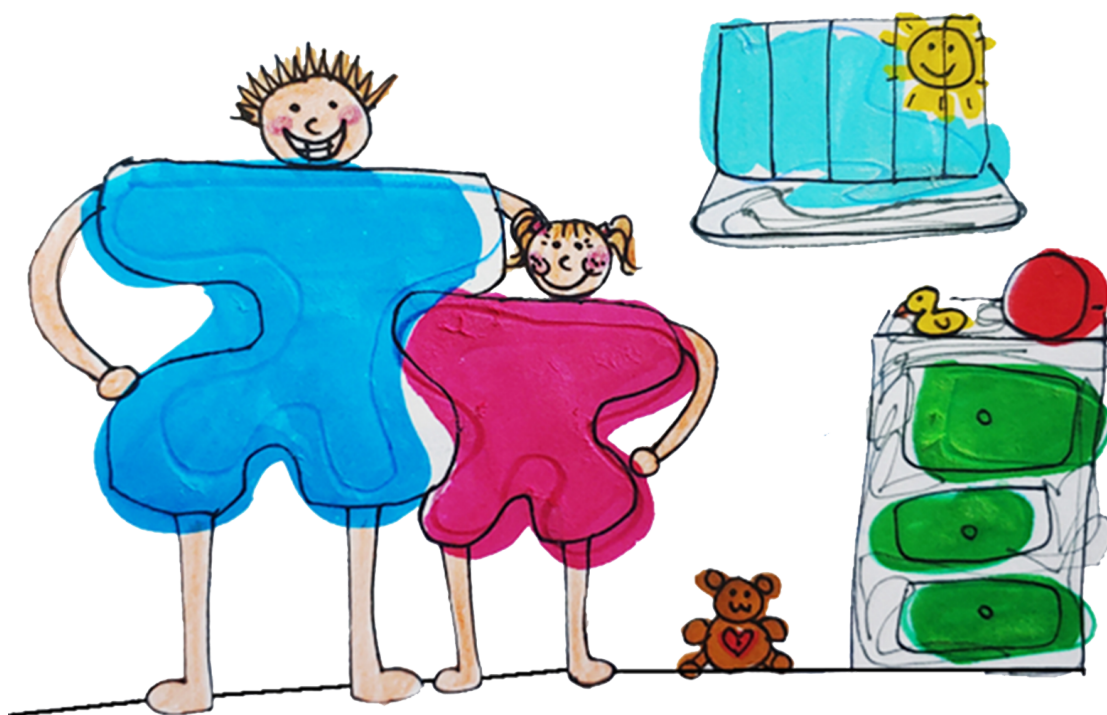

HANDBOEK

OMGANGSBEGELEIDING IN DETENTIE

EINDPRODUCT VAN MIJS VAN HORNE
AVANS HOGESCHOOL DEN BOSCH SOCIAL WORK

INLEIDING

WAAROM OMGANGSBEGELEIDING?

Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat behoud van de relatie tussen een kind en zijn gedetineerde ouder een beschermende factor is voor beiden. Het draagt bij aan een betere levenskwaliteit van het kind en de kans op een succesvolle re-integratie van de gedetineerde ouder neemt toe. Dit komt mede doordat behoud van de ouder-kindrelatie gedurende detentie ook vaak betekent dat sociaal kapitaal rondom het hele gezin behouden blijft (Claes & Verhagen, 2019). Het inzetten van omgangsbegeleiding kan hierbij ondersteunend zijn. Hierbij staat het kind centraal en is er een visie op contactherstel.

Het onderhouden van contact heeft positieve effecten op het welzijn en de ontwikkeling van een kind. Contact helpt kinderen te werken aan hun gevoelens van verdriet en verlatenheid vanwege de afwezigheid van de ouder. Omgang biedt de mogelijkheid om het verlies dat gepaard gaat met de verplichte scheiding tussen ouder en kind dragelijker te maken. Onderzoek laat zien dat kinderen die het contact behouden tijdens detentie minder storend en angstig gedrag vertonen (Mat, Eechaudt, & Lauwereys, 2019).

HULPVERLENERS MOETEN WETEN:

- Bij vragen bel naar de advieslijn (0800-KIND000/0800-5463000) van expertisecentrum KIND. Zij helpen bij individuele casuïstiek door het delen van kennis, methoden en recent onderzoek. Ook zijn zij gespecialiseerd in het geven van trainingen en scholing aan organisaties.
- Ga het contact met deze gezinnen op een laagdrempelige manier aan. Vaak zijn er al veel partijen betrokken bij deze gezinnen. Het woord hulpverlening kan in sommige gevallen beter vervangen worden door de woorden ondersteuning, hulp of bemiddeling.
- Laat het kind centraal staan. Luister naar de wensen van het kind en heb kennis van het trauma wat het kind kan hebben.

DISCLAIMER:

Dit handboek is ontstaan uit ervaringen vanuit het werkveld, professionals uit verschillende werkvelden (personeel vanuit het gevangeniswezen zoals casemanagers, personeel van organisaties zoals Exodus Nederland, Bonjo en aXiehuis), ervaringsdeskundigen (kinderen + ouders) en literatuur. Belangrijk om hierbij te vermelden, is dat vanuit ieder perspectief naar voren komt dat maatwerk belangrijk is. Er is niet één manier om een traject in te vullen. Kijk naar iedere situatie op zich en gebruik dit handboek als inspiratieboek waar je op terug kan vallen voor tips.

KORT EN KRACHTIG:

Bij de dienst 'begeleide omgang in en na detentie' biedt een omgangshuis hulp van A tot Z. Allereerst worden er begeleide omgangsregelingen op locatie in de Penitentiaire Inrichtingen (PI) verzorgd. Een kind heeft namelijk, ondanks de detentie van de ouder, recht om zijn/haar ouder te zien. Een omgangshuis kan, rekening houdend met de belangen van ouder en kind, dit contact begeleiden en vormgeven.

Hierbij is het mogelijk om ouderbemiddeling in te zetten om zo conflicten tussen ouders op te lossen, voordat de detentie voorbij is. Ook kan er tijdens het gehele traject kinder-coaching aangeboden worden. Hierdoor kan het kind de voorbereiding en nazorg krijgen die nodig is.

WAT IS OMGANGSBEGELEIDING?

Kinderen hebben recht op regelmatig contact met hun **beide** ouders. Omgangsbegeleiding:

- faciliteert contacten tussen de niet-verzorgende ouder en het kind.
- begeleidt de verzorgende en niet-verzorgende ouder om te komen tot een zelfstandige uitvoering van de omgangsregeling.
- bemiddelt tijdens de omgangsbegeleiding beide ouders.

(Van Eijk, D., & Mars, J., 2004)

FASE 1: PROCES VOORAF

DEZE FASE HOUDT IN:

- De aanhouding
- Verwerking van een aanhouding
- Tegen het kind vertellen dat een dierbare in detentie zit

WAAROM HET BELANGRIJK IS EEN KIND OVER DE PI TE VERTELLEN:

Het is belangrijk om het kind op de hoogte te stellen wanneer er een dierbare in detentie komt te zitten. Een kind voelt een geheim aan en maakt daar een eigen verhaal van, vaak erger dan de werkelijkheid. Als het kind het gevoel heeft, dat hij/zij er niet over mag praten, kan het kind zich eenzaam voelen. Dit isolement kan ervoor zorgen dat deze kinderen trauma's oplopen.

PUBLICATIES EN TOOLS:

- Artikel: Hoe vertel je je kind over detentie? →
- Therapeutisch kinderboek als voorlichtingsmateriaal voor kinderen, ouders en dierbare: Ik ga naar papa! - Martine Delfos →

SCAN ME

SCAN ME

WENSEN VAN HET KIND:

Bij een aanhouding (de Kinderombudsman, 2017):

- Wij zijn liever niet bij een aanhouding aanwezig.
- Mochten wij er wel bij zijn, laat het rustig verlopen.
- We willen graag iemand die ons opvangt en uitlegt wat er op dit moment gebeurt.
- Zorg dat we in een stabiele omgeving terecht komen.
- Onderzoek of we hulp nodig hebben bij het verwerken van deze indrukwekkende gebeurtenis.

TIPS VOOR KINDERCOACHING:

Hulp bij verwerken traumatische gebeurtenis:

- Traumasesitief werken: er moet rekening gehouden worden dat kinderen en hun ouders ingrijpende ervaringen kunnen hebben, waardoor hun stresssysteem in de war kan zijn.
- Trauma focused Cognitive Behavioral Therapy (TF-CBT). (Cohen, Mannarino, & Deblinger, 2006): in fases worden kinderen geleidelijk blootgesteld aan het trauma. Hierbij worden vaardigheden opgebouwd en het trauma verwerkt, waardoor er beheersing komt op trauma-herinneringen. Ook wordt de veiligheid en veerkracht van het kind vergroot.

Ondersteuning bieden bij de manier van vertellen aan het kind dat een dierbare in detentie zit:

- Words and pictures (Signs of Safety): Words en Pictures is een verhaallijn met illustraties voor kinderen, die helpt om gebeurtenissen te begrijpen die voor de volwassenen om hen heen moeilijk bespreekbaar zijn. Wanneer je dit inzet, kan een ouder van te voren het verhaal woorden geven en aanpassen bij de leeftijd van het kind.

WAT DOET EEN AANHOUDING BIJ EEN KIND?

De Raad van Europa riep in 2018 de politie in alle 47 lidstaten op om adequater om te gaan met aanhoudingen waarbij kinderen aanwezig zijn. Aanwezigheid van kinderen moet worden vermeden, mocht dit niet kunnen dan dienen aanhoudingen 'kindvriendelijk' worden uitgevoerd. In de publicatie 'zorg voor kinderen bij een aanhouding' (Reef & Ormskerk, 2016) staan knelpunten beschreven zowel voor, tijdens en na de aanhouding. Een voorbeeld hiervan is dat er vaak geen zorgspecialist aanwezig is, of dat de politie onverwacht kinderen aantreft. Op dit moment is bewustwording van de zorgbehoefte van kinderen een belangrijke stap. Wanneer deze bewustwording aanwezig is, zal er beter gehandeld kunnen worden in bijvoorbeeld het inzetten van nazorg. Om voor bescherming van de kinderen te zorgen is er de 'kindcheck'. Dit is een werkwijze van politie, Gecertificeerde Instellingen (GI), gemeenten en penitentiaire inrichtingen om de zorg voor achterblijvende kinderen te organiseren als er sprake is van arrestatie of detentie van de ouder(s). De kindcheck houdt in dat bijvoorbeeld de politie nakijkt of er kinderen aanwezig zijn tijdens de aanhouding. Dit kunnen ze doen in de basisregistratie, tijdens de aanhouding of door een check bij de gearresteerde persoon. Wanneer er kinderen aanwezig zijn zal de politie contact zoeken met de regionale GI. Hierbij kan er contact komen met een jeugdhulpverlener of met de crisisdienst van de GI (Transitiebureau Jeugd, 2015).

FASE 2: AANMELDING

REGIMES:

Wanneer een ouder in detentie komt, kan deze ouder in verschillende regimes terecht komen. Een regime betekent ook wel een soort afdeling. Iedere afdeling heeft andere huisregels. Dit hangt af van de ernst van de misdaad en het mogelijke ontsnapingsgevaar. Het is fijn om voor een traject jezelf in te lezen in welk regime de ouder verblijft en je zo in te lezen in zijn problematieken. Hierdoor kan je je begeleidingsstijl aanpassen en weet je waar je op moet letten. In dit artikel staan een aantal regimes genoemd. Voor een overzichtelijk overzicht scan je de QR-code naar de website van Expertisecentrum K I N D.

Huis van Bewaring (HvB): In het Huis van Bewaring zitten mensen die verdacht worden van een misdrijf. Ze zijn in voorlopige hechtenis genomen en in afwachting van hun rechtszaak.

Gevangenis: In de gevangenis zitten mensen die van de rechter een vrijheidsstraf opgelegd hebben gekregen.

Andere regimes zijn terug te vinden in het artikel, dit gaat om:

- Inrichting voor Stelselmatige Daders (ISD)
- Extra Zorg Voorziening (EZV)
- Extra Beveiligde Inrichting (EBI)
- Terroristen Afdeling (TA)
- Beheers Problematische Gedetineerden (BPG)
- Zeer Intensieve Specialistische Zorg (ZISZ)
- Penitentiair Psychiatrisch Centrum (PPC)
- Beperkt Beveiligde Afdeling (BBA)
- Justitiële Jeuginrichting (JJI)
- Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen (PIJ)
- Forensisch Psychiatrisch Centrum (FPC)
- Forensische Psychiatrische Kliniek (FPK)
- Pieter baan Centrum (PBC)
- Moeder met kindhuis (MMK)
- Vreemdelingen in de strafrechtketen (VRIS)

Scan voor artikel over regimes →

SCAN ME

Scan voor extra informatie per PI vanuit DJI →

SCAN ME

CONTACT MET DE PI:

Uit alle interviews en praktijkervaringen is gebleken dat contact met de PI soms moeilijk is en bij iedere PI anders. Wenselijk vanuit het personeel van omgangshuizen is dat er een sociale kaart ontstaat met gegevens op wie zij terug kunnen vallen. Per traject moeten meteen genoteerd worden: adresgegevens, bezoekpunt en gegevens van de casemanager (en eventueel reclassering of maatschappelijk werker)

Tip: Het aanspreekpunt voor een gedetineerde is de casemanager van Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI.)

PRAKTISCHE ZAKEN:

Aanmeldprocedure voor omgangsbegeleiding:

Aanmelding via gemeente, Raad van de Kinderbescherming, Bureau Jeugdzorg, advocaat, ouder in detentie, OKD (Ouder, Kind en Detentie programma) -> intake -> beschikking -> contract -> overdracht (naar omgangsbegeleider en/of ouderbemiddelaar).

Let op:

- Voordat je actie gaat ondernemen, check eerst of er op dit moment een contactverbod aanwezig is tussen de gedetineerde en het kind.
- Trajecten in detentie kunnen verschillen van reguliere trajecten, doordat je bijvoorbeeld eerst afcheckt bij beide ouders voor een akkoord voordat je naar de gemeente gaat. Let hierbij op dat je de gemeente geen gedwongen winkelnering laat plegen. Gedwongen winkelnering betekent dat de gemeente verplicht wordt om aankopen bij jou als leverancier te doen. Communicatie met de gemeente is hierbij belangrijk.
- Zorg dat je na het eerste contact meteen alle gegevens correct noteert, zodat er een netwerkkaart ontstaat per gedetineerde. Regels zijn namelijk in iedere PI anders.
- Spreek met de gedetineerde af wanneer hij contact opneemt. Een gedetineerde kan alleen jou bellen en niet andersom. Regel dit meteen in, zodat de communicatie goed kan verlopen. Een wekelijks spreekuur voor alle gedetineerden kan ook wenselijk zijn in een organisatie, zodat zij dan weten dat er iemand met kennis bereikbaar is.
- Wanneer een traject wordt aangemeld via het OKD, is dit vaak omdat het te zwaar is voor de gezinssituatie, te weinig financiën heeft voor het vervoer, of omdat er niet genoeg aandacht kan zijn voor de problemen van het kind. Zorg dat de uitdagingen die er thuis zijn eerst goed in beeld komen, voordat er over wordt gegaan tot actie.
- Het intakeformulier van een omgangshuis moet de volgende extra zaken bevatten: gegevens casemanager in de PI, gegevens contactpersoon waarbij afspraken in de PI gereserveerd kunnen worden, gegevens van de reclasseringsambtenaar, is er omgang mogelijk in advocatenkamer of familiekamer, wat is de tijdsduur van de binnenkomst van de PI, mag er pen en papier meegebracht worden, wat is de reden dat de ouder in detentie zit en zijn er veiligheidsissues buiten de detentie.

FASE 3: HET KIND VOORBEREIDEN OP EEN TRAJECT

VOORBEREIDING KIND:

Een kind heeft behoefte aan informatie. De onzekerheid van bijvoorbeeld een bezoek aan een gevangenis kan voor veel zenuwen zorgen. Deze stress kan verminderd worden door een goede voorbereiding. Zo weten kinderen wat ze kunnen verwachten en wat er achter de grote poort afspeelt.

Buiten de voorbereiding op het bezoek in de PI zelf, kan een kind nog veel vragen hebben. Kinderen zijn vaak nog niet in staat om emoties te verwoorden, maar gevoelens van schuld, schaamte, verdriet en boosheid lopen door elkaar. Vragen die kinderen kunnen hebben zijn: "Komt mama/papa ooit terug?", "Wanneer is ooit?", "Als mama/papa terugkomt hoe gaat het dan?", "Herkent hij mij nog?", "Mogen anderen dit weten of moet je het geheim houden?", "Hoe zullen andere mensen reageren op dit nieuws?", "Heb ik iets verkeerd gedaan?", "Is er iets mis met mij?", enzovoort. Door het gesprek met een kind aan te gaan, zullen deze vragen samen beantwoord kunnen worden. Hierdoor wordt een stuk onzekerheid en negativiteit weggehaald. Dit heeft weer grote invloed op het zelfbeeld en het zelfvertrouwen van het kind (van Tatenhove, 2021).

Werkboek
Vogelvrij

SCAN ME

WENSEN VAN HET KIND:

Vanuit een ervaringsdeskundige:

- Als kind is het belangrijk om er met iemand over te kunnen praten, vooral wanneer dit thuis niet kan. Een kinder-/puber-coach kan hier erg helpend bij zijn.
- Zorg voor bekendheid bij casemanagers. Vaak weten ouders in detentie niet van welke diensten zij gebruik kunnen maken, zoals de OKD-dagen en begeleide omgang.
- Als hulpverlener moet je bewust zijn dat iets niet hoeft te zijn hoe het lijkt. Vraag door wanneer iemand zegt dat het goed gaat. Praat met de verzorgende ouder, maar vooral met het kind zelf.
- Geef samen met een vertrouwenspersoon informatie naar school. Dit zorgt voor meer begrip waarom een kind soms een bepaald soort gedrag kan vertonen.
- Zorg voor een persoon waarbij een kind alles kwijt kan. Vaak leven ze dag en nacht met een geheim wat zorgt voor erg veel stress en onbegrip.
- Bedenk samen een standaardverhaal wat iemand kan vertellen wanneer er gevraagd wordt naar de gedetineerde ouder. Zo komt een kind niet voor verrassingen te staan. Of maak het kind weerbaarder, waardoor hij/zij durft te zeggen: "Ik wil hier niet op antwoorden".
- Wanneer kinderen ouder worden, hebben zij behoefte aan hulp bij de communicatie met een PI. In moeilijke situaties, zoals een verlof bij het overlijden van een dierbare, voelen zij vaak veel stress met het regelen in de PI. Hier hebben zij graag hulp bij.
- Heb oog voor het trauma van het kind. Een aanhouding, arrestatie, of het lang missen van iemand kan zorgen voor trauma en deze ervaringen staan bij een kind op het netvlies geschreven.

ROUTEKAART:

JOUW
ROUTEKAART (NL)

SCAN ME

YOUR ROADMAP (EN)

SCAN ME

VIDEO:

OP BEZOEK
IN DE PI

SCAN ME

FASE 4: VERVOER NAAR DE PI

WAAROM MOET ER GEDACHT WORDEN AAN VERVOER?

Volgens de literatuur ondervinden meerdere gezinnen problemen met de bereikbaarheid van de gevangenis (Mat, Eechaudt, & Lauwereys, 2019). Deze is vaak lastig te bereiken met bijvoorbeeld het openbaar vervoer. Opties die een omgangshuis kan hebben, is het benaderen van het eigen netwerk voor eventuele mogelijkheden voor het gebruik van een auto. Een andere mogelijkheid zijn de vrijwilligers van het Ouders, Kinderen en Detentieprogramma (Exodus Nederland). Zij hebben ruime ervaring en bieden eens per maand vervoer aan naar de gevangenis voor een kindvriendelijk bezoek. Ten slotte kan een omgangshuis vervoer en begeleiding aanbieden. De voordelen van het zelf aanbieden van deze dienst, is dat er laagdrempelige kindercoaching kan worden ingezet in de auto. Het kind kan voorbereid worden op het bezoek, er kunnen vragen beantwoord worden, en het bezoek kan ook worden nabesproken.

VOORBEREIDING:

- Zorg dat een kind weet wat hij/zij kan verwachten. Deze verwachtingen kunnen veel stress en onzekerheid wegnemen. Kijk bijvoorbeeld samen de routekaart door (zie de scan bij het hoofdstuk: voorbereiding).

NAZORG:

- Het afscheid is vaak moeilijk voor kinderen. Laat het kind hierover praten wanneer hij/zij hier behoefte aan heeft. Bij de voorbereiding kan dit aankomende afscheidsmoment ook aandacht krijgen.

OKD-DAGEN:

In het Ouders, Kinderen en Detentieprogramma (OKD) zijn vrijwilligers de kinderen van de gedetineerde ouders tot steun. Dit programma bestaat in alle gevangenissen en is erop gericht om de band tussen kind en ouder te verstevigen.

De vrijwilliger krijgt ondersteuning van Exodus bij het uitvoeren van deze taak. Het OKD is in eerste instantie bedoeld voor het kind. In de gevangenis kan het kind zonder andere volwassen familieleden op een ongedwongen wijze spelen en praten met zijn/haar gedetineerde ouder. De bedoeling van het OKD is dat de gedetineerde ouder en het kind contact houden om de detentie zo goed mogelijk door te komen zonder van elkaar te vervreemden.

Een voordeel is dat de OKD-vrijwilligers present zijn voor het gezin. Zij zijn betrokken bij de familie en kunnen zorgen voor het openen van deuren naar de samenleving. Een vrijwilliger is een nieuwe betrokkene, waardoor het sociale netwerk van een gezin uitbreidt.

Wanneer een gezin niet op hulpverlening zit te wachten, wijs ze dan altijd door naar deze dienst.

PRAKTISCHE ZAKEN:

- Wanneer het vervoer naar de PI wordt ingezet, wordt het kind kort voorbereid op de omgang. Weet het kind bijvoorbeeld waar hij/zij naartoe gaat en heeft hij/zij al een idee wat hij/zij met papa/mama wil gaan doen?
- Op de terugweg kan er kort worden besproken hoe het kind de omgang vond gaan.
- Wanneer het kind er behoefte aan heeft, kan er samen gepraat worden over het afscheid. Dit valt vele kinderen zwaar.
- Zorg dat de autorit een ontspannen moment is voor het kind. Bespreek de omgang kort wanneer er behoefte is, maar maak ook tijd voor andere onderwerpen.

FASE 5: ONGANG IN DETENTIE

MIJN HOUDING ALS ONGANGSBEGELEIDER:

Uit alle interviews (zie disclaimer) is een basishouding ontstaan, waar een omgangsbegeleider rekening mee moet houden. Houd er rekening mee dat ieder persoon anders is en ook anders benaderd moet worden. Zorg hierbij voor maatwerk.

- Maak duidelijk waarom je er bent en wat je voor de gedetineerde kan betekenen: een groot deel van de gevangenen heeft genoeg van alle hulpverlening en alles wat blauw (DJI, Politie etc.) is. Het moet duidelijk zijn dat het kind centraal staat en dat deze hulpverlening niet in combinatie staat met zijn strafrecht, kindbescherming etc.
- Het kan helpend zijn om een kort kennismakingsgesprek tussen de omgangsbegeleider en de ouder te hebben. Dit kan ervoor zorgen dat er een stuk spanning bij de ouder verdwijnt en er vertrouwen komt tussen beide partijen.
- Let als omgangsbegeleider op je eigen vooroordelen. Ongemerkt kunnen eigen vooroordelen over het onderwerp - 'detentie' meespelen in hoe je reageert in of op situaties. Ben hiervan bewust.
- Zorg dat je goed op de hoogte bent van alle afspraken over bijvoorbeeld het maken van foto's of geven van cadeaus. Blijf altijd aanwezig bij het kind of roep een collega om het van je over te nemen. Zorg dat je zoveel als mogelijk op de achtergrond blijft zodat ouder en kind de ruimte hebben om met elkaar te kunnen spelen en praten. Een omgangsbegeleider moet meervoudig partijdig zijn en alle perspectieven helder hebben. Zo kan hij neutraal oordelen in een situatie.

WENSEN VAN HET KIND:

Bij een bezoek in de PI (de Kinderombudsman, 2017):

- Help ons voorbereiden op wat we kunnen verwachten als we voor het eerst op bezoek gaan.
- Zorg dat we elkaar elke maand kunnen zien in een kindvriendelijke ruimte met mogelijkheden om samen iets te doen.
- Zorg dat ouder en kind elkaar mogen aanraken en knuffelen.
- Zorg ervoor dat we ook buiten schooltijd op bezoek kunnen komen.
- Het is fijn als een begeleider het vervoer en het bezoek mag begeleiden. Ook binnen in de PI.
- Foto's kunnen belangrijk zijn ter herinnering.
- Zorg ervoor dat personeel vriendelijk is voor de kinderen.

PRAKTISCHE ZAKEN:

- **Zowel de omgangsbegeleiders als het kind hebben een geldig ID bij zich.**
- Er mogen geen spullen meegenomen worden in de gevangenis. De omgangsbegeleider mag in de meeste gevallen wel een kladblok en pen meenemen. Check dit van te voren bij de PI.
- Voor vrouwelijke collega's: geen beugel BH aandoen i.v.m. metaaldetectie. Denk ook aan piercings en andere metalen.
- Zorg dat je zeker 20-30 minuten voor aanvang aanwezig bent in de PI. Dit om de gehele procedure te doorlopen om binnen te kunnen komen.

LVB:

Uit onderzoek is gebleken dat 40% van de gedetineerde te maken heeft met een verstandelijke beperking. Hierbij komt een licht verstandelijke beperking (LVB) het vaakst voor. Bij een licht verstandelijke beperking zijn de waarnemingen vaak van beperkte omvang. Het overzicht is minder. Er wordt weinig gecombineerd zoals oorzaak-gevolg. De gedachtenwereld van de licht verstandelijk gehandicapte is concreet, oppervlakkig en gebonden aan de waarneembare realiteit. De oordeelsmogelijkheden zijn beperkt en er is vaak sprake van verhoogde beïnvloeding van buitenaf of binnenuit (Hermsen, Keukens & van der Meer, 2011). Om beter aan te sluiten bij mensen met een LVB heeft het kenniscentrum LVB hier een rapport met tools voor gemaakt.

Tips voor communicatie:

- Spreek rustig en in korte zinnen met concrete woorden en heldere voorbeelden.
- Geef iemand de tijd om na te denken over en te reageren op wat gezegd of gevraagd is.
- Schrijf afspraken op en/of gebruik plaatjes ter verduidelijking. Picto's zijn hierbij een fijn hulpmiddel. Voorbeelden van picto's van het strafrechtketen zijn te vinden in de app JustTalk2Me.
- Benoem concreet wat je ziet en verwacht. En zorg voor herhaling in een gesprek.

SCAN ME

SCAN ME

FASE 6: GEDETINEERDE OUDER MET VERLOF

WET STRAFFEN EN BESCHERMEN:

Sinds 1 juli 2021 is er een nieuwe wetswijziging in de Wet straffen en beschermen. De wijzigingen zijn als volgt:

- De voorwaardelijke invrijheidstelling (v.i.) wordt maximaal 2 jaar. Het Openbaar Ministerie kan straks voor iedere gedetineerde een beslissing nemen of v.i. al aan de orde is.
- Verlof wordt minder vrijblijvend en vanzelfsprekend. Alleen als het verlof bijdraagt aan een veilige terugkeer naar de samenleving, komt een gedetineerde in aanmerking voor verlof. Het algemeen verlof en regimesgebonden verlof vervallen en wordt nu re-integratieverlof genoemd. Re-integratieverlof is alleen toegestaan als het een concreet re-integratiedoel is. Omgangsbegeleiding of ouderbemiddeling kan worden geschaard onder het re-integratie doel: sociaal systeem.
- Bij het toekennen van verlof of v.i. wordt er gekeken naar het gedrag gedurende de gehele detentie, veiligheidsrisico's en slachtofferbelangen.
- De Beperkt Beveiligde Inrichtingen (BBI) en de Zeer Beperkt Beveiligde Inrichtingen (ZBBI) verdwijnen. Gedetineerden kunnen de laatste fase van hun detentie buiten de muren aan het werk in de nieuwe Beperkt Beveiligde Afdeling (BBA).
- Het Penitentiair Programma (PP) vervalt voor gedetineerden die langer dan 1 jaar straf hebben. Het PP duurt maximaal 2 maanden. Er komt een overgangperiode van 3 jaar.

WENSEN VAN HET KIND:

Bij verlof (de Kinderombudsman, 2017):

- Zorg dat onze gedetineerde ouder ook tijdens detentie betrokken blijft bij de opvoeding. Dat is ook in het belang van re-integratie als ze vrijkomen. Proefverlof, ook al is het met enkelband, is een belangrijk moment. Hoe eerder hoe beter.
- We worden liever niet verrast doordat onze ouder opeens voor de deur staat. We willen graag voorbereid worden op (weekend-)verlof en weten waar we aan toe zijn.
- We moeten goed begeleid worden bij het opnieuw opbouwen van de band met onze ouder. Een coach kan gesprekken begeleiden over hoe het voor iedereen voelt dat hij of zij terug is.

Animatievideo over de wet straffen en beschermen

WET STRAFFEN EN BESCHERMEN:

Activiteiten die passen bij het re-integratiedoel sociaal systeem:

- Partners/kinderen op bezoek
- Deelnemen aan OKD-dagen
- Deelnemen aan het programma: Vader/moeder leest voor
- Deelnemen aan de training: Mijn kind en ik
- Deelnemen aan de training: Betere Start (moeders)
- Deelnemen aan het kindercadeau programma
- Omgangsbegeleiding
- Motivatiebrief vanuit het thuisfront

Bij vragen over één van de activiteiten bel naar de advieslijn (0800-KIND000/ 0800-5463000) van het expertisecentrum KIND.

Kindercadeau programma

Training Mijn kind en ik

OKD-dagen

FASE 7: OUDER KOMT VRIJ UIT GEVANGENIS EN TOEKOMST

HERSTELGERICHT WERKEN NA RE-INTERGRATIE:

Herstel op vier gebieden (Claes, 2019):

- Burger (zelfherstel): een persoonlijk uniek proces van verandering van zijn attitudes, waarden, gevoelens, doelen, competenties en rollen. Het gaat hier over de kwaliteit van leven en zinvol leven.
- Maatschappij/gemeenschap: een proces waarin de burger zich verhoudt tot de samenleving door het opnemen van verantwoordelijkheden.
- Eigen sociaal netwerk: het herstellen van relaties met het eigen sociale netwerk waaronder kinderen. Dit zorgt ervoor dat sociaal kapitaal behouden of vergroot wordt.
- Slachtoffer/nabestaande: het opnemen van verantwoordelijkheid ten aanzien van zichzelf en het slachtoffer. Hierbij staan de behoeften en belangen van het slachtoffer centraal.

OUDERBEMIDDELING:

Tijdens een detentie is vaak sprake van scheiding tussen beide ouders. Dit kan vele frustraties, die bij een (v)echtscheiding horen, met zich mee brengen. Het is belangrijk dat ouders hun rol als ouder in het belang van het kind op een verantwoorde manier oppakken.

Juist in detentie is het inzetten van ouderbemiddeling van grote meerwaarde. Een gedetineerde ouder komt vrij. Dit kan plotseling gebeuren. Om hierin een stuk rust te bieden voor beide ouders, is het van belang om te weten: hoe communiceren wij, hoe gaat de omgang eruit zien en hoe gaan we deze situatie reorganiseren. Hierdoor haal je het conflict uit de situatie.

Ook laat de praktijk zien dat hoe later de problemen worden aangepakt, hoe duurder de hulpverlening wordt en hoe meer schade er is voor het kind en de ouder. Ook kan de eventuele schade van een rechtszaak worden voorkomen.

OUDERSCHAPSPLAN:

Een ouderschapsplan is een wettelijk verplicht document waarin alle afspraken over de verzorging en opvoeding van de kinderen staan. Deze wordt gemaakt wanneer ouders uit elkaar gaan (ouders die getrouwd zijn, geregistreerd partnerschap hebben of samenwonende ouders met gezamenlijk gezag) en de kinderen nog minderjarig zijn. In het ouderschapsplan moeten in ieder geval afspraken staan over (Rijksoverheid, 2021):

- Hoe de ouders de kinderen hebben betrokken bij het opstellen van het ouderschapsplan.
- Hoe de ouders de zorg en opvoeding verdelen (zorgregeling), of de omgang met de kinderen regelen (omgangsregeling).
- Hoe en hoe vaak de ouders elkaar informatie geven over het kind.
- Hoe de ouders samen beslissingen nemen over belangrijke onderwerpen, bijvoorbeeld over de schoolkeuze.
- De kosten van de verzorging en opvoeding (kinderalimentatie).

Tip: hoe eerder een ouderschapsplan wordt opgesteld hoe beter. Wanneer één ouder in detentie zit hoeft dit geen belemmering te zijn. Dit kan tijdens de ouderbemiddeling, via beeldbellen of een fysiek gesprek, opgesteld worden.

THUISFRONT:

Voordat een ouder vrijkomt, is het fijn om voorbereidende gesprekken bij het kind thuis te hebben. Onderwerpen die besproken kunnen worden zijn:

- Voor het kind kan de vrijlating zorgen voor veel verwarring. Als verzorgende ouder kun je op veel vragen geen antwoord geven. Probeer daarom te vertellen wat wel zeker is, zoals "Als papa vrijkomt, zeg ik het eerst tegen jou".
- Waar gaat de ouder wonen? Wat betekent het als hij/zij thuis komt wonen, of een eigen huis krijgt?
- Wat zijn de verzorgende ouder en het kind zijn/haar verwachtingen? Zijn deze realistisch?
- Bereid ze voor dat de partner anders kan zijn dan verwacht. De partner is zoekende naar zijn nieuwe identiteit (ouderrol vs gevangenisrol vs partnerrol).

Toekomst (de Kinderombudsman, 2017):

- Soms komt de klap voor ons pas als de detentie al (lang) voorbij is, zorg dat er hulp voor ons beschikbaar is zodat we weten waar we dan terecht kunnen.
- Ook als we volwassen zijn, kunnen we last hebben van de detentie van onze ouder, bijvoorbeeld bij het vinden van een baan. We willen graag beoordeeld worden op ons eigen gedrag en verleden, niet dat van onze ouder.

DE WENSEN VAN KINDEREN:

BRONNENLIJST

Claes, B., & Verhagen, A. (2019). Herstelgericht werken met kind en detineerde ouder. *Panopticon*, 153.

Claes, B. (2019). Transmuraal herstelgericht werken. Een verhaal van hoop, kracht en verantwoordelijkheid [Lectorale rede]. Geraadpleegd van https://www.i-flipbook.nl/nl_nl/flipbook/1954-lectorale-rede-bart-claes.html?f=1

Cohen, J., Mannarino, A., & Deblinger, E. (2006). *Trauma-focused CBT for children and adolescents: treatment applications*. New York: Guilford Press.

Hermsen, P., Keukens, R. & van der Meer, J. (2011). *Mensen met een verstandelijke beperking*. Deventer: Van Tricht uitgeverij.

Kalverboer, M. (2017). *Zie je mij wel? Kinderen met een ouder in detentie*. Den Haag: De Kinderombudsman.

Mat, S., Eechaudt, V., & Lauwereys, H. (2019). *Behoeften en belemmeringen bij het contact tussen gedetineerde vaders en hun kinderen*. Gent: Universiteit Gent.

Reef, J., & Ormskerk, N. (2016). *Zorg voor kinderen bij aanhouding van ouders*. Den Haag: Politie & Wetenschap.

Rijksoverheid. (2021). *Wat moet er in een ouderschapsplan staan? Opgehaald van Rijksoverheid; scheiden of uit elkaar gaan*: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/scheiden/vraag-en-antwoord/ouderschapsplan>

Stöfsel, M. (2020). *Trauma en verwerkingstechnieken*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.

Transitiebureau Jeugd. (2015). *De kindcheck bij een arrestatie*. Nederland: Ministerie van Veiligheid en Justitie.
van Eijk, D. (2004). *Omgang zonder verlies; een methodiek voor omgangsbegeleiding na scheiding*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Van Tatenhove, C. (2021, oktober). *Gevangenschap*. Opgehaald van [Regenboogkind](https://www.regenboogkind.nl/gevangenschap.html): <https://www.regenboogkind.nl/gevangenschap.html>